

บทที่ 1

บทนำ

โครงการชุมชนรักษาสีงแวดล้อม กรณีศึกษาเรื่องขยะมูลฝอยของชุมชนไทลื้อ อำเภอคอดยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ มีจุดประสงค์หลัก คือ การสร้างความรู้ และความตระหนักให้กับประชาชนในชุมชนไทลื้อ จนนำไปสู่การเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อจัดการปัญหาขยะมูลฝอยในพื้นที่ชุมชนไทลื้อได้อย่างยั่งยืนต่อไป ในส่วนของบทที่ 1 ซึ่งเป็นบทนำของการวิจัยในครั้งนี้ จะประกอบด้วยเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ ที่มาและความสำคัญของปัญหา, วัตถุประสงค์ของการวิจัย, กรอบแนวคิดของการวิจัย, ขอบเขตของการวิจัย, ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย, และนิยามศัพท์เฉพาะ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามนโยบายการพัฒนาประเทศกว่าทศวรรษ รัฐบาลได้เริ่มตระหนักว่าแนวทางการพัฒนา ที่ผ่านมาก่อให้เกิดผลเสียต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เห็นได้อย่างชัดเจน หากยังคงปล่อยทิ้งไว้จะทำให้ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ทวีความรุนแรงจนอยู่ในขั้นวิกฤติได้ ดังนั้นรัฐจึงได้ปรับแนวนโยบายการพัฒนาประเทศ ที่มุ่งเน้นผลในเชิงเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว มาให้ความสำคัญในการพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาแห่งชาติฉบับต่อมา โดยเริ่มจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8-10 ได้มีการปรับปรุงแนวทางการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา โดยเฉพาะเกี่ยวกับนโยบายในระยะแรก ที่ได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาแต่ละด้านโดยแยกจากกันเป็นส่วนๆ ขาดการประสานเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ต่อมาได้มีการปรับทิศทางการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการส่งเสริมให้องค์กรท้องถิ่น และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างความรู้และจิตสำนึกของประชาชนต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งพอจะกล่าวได้ว่าจากการดำเนินงานตามแนวนโยบายด้านการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมในระดับหนึ่ง

แต่ทุกคนคงยอมรับว่าปัจจุบันปัญหาสิ่งแวดล้อมยังคงมีอยู่ มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบอยู่ตลอดเวลา และมีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ จะเห็นได้จากหน่วยงานต่างๆ ที่กำลังประสบปัญหาอย่างหนัก จากการร้องเรียนของประชาชน ชุมชน หรือแม้แต่องค์กรปกครองท้องถิ่นในแทบทุกพื้นที่ของประเทศ ให้เข้าไปช่วยแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหา

สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ปัญหาที่เกิดจากการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตลอดจนปัญหาการหาพื้นที่เพื่อใช้สำหรับกำจัดของเสีย เป็นต้น ซึ่งจากเหตุการณ์ดังกล่าวสามารถสรุปสาเหตุที่สำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ คือ ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมขาดจิตสำนึกที่จะรับผิดชอบต่อส่วนรวม คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก ขาดระเบียบวินัย และอีกประการหนึ่ง คือ ประชาชนมองว่าการพิทักษ์รักษาและการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของรัฐไม่ใช่หน้าที่ของตน

ชุมชนไทลื้อ บ้านเมืองหลวงใต้ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เป็นชุมชนที่มีการอพยพ มาจากแคว้นสิบสองปันนา ทางตอนใต้ของประเทศไทย มานานกว่า 200 ปี ซึ่งในอดีตชุมชนดังกล่าวเป็นชุมชนเกษตรกรรม ที่มีขนาดเล็ก แต่ในเวลาต่อมาได้มีการขยายตัวของชุมชนจนเป็นผลทำให้เกิดความหลากหลายของอาชีพของประชาชนในชุมชนไทลื้อ รวมทั้งเกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมขึ้นในชุมชน อันสืบเนื่องมาจากการบริโภคภายในชุมชน ปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นในชุมชน และระดับของปัญหามีแนวโน้มที่จะมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งปัจจุบันองค์กรในท้องถิ่นไม่สามารถจัดการปัญหาขยะมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ชุมชนไทลื้อต้องเผชิญกับปัญหาดังกล่าวต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

จากสาเหตุดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาและมีความสนใจที่จะนำรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเข้ามาประยุกต์ใช้กับชุมชนไทลื้อ โดยใช้โครงการชุมชนรักษาสีงแวดลอม กรณีศึกษาเรื่อง ขยะมูลฝอยของชุมชนไทลื้อ บ้านเมืองหลวงใต้ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อจะได้ทราบข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในส่วนของขยะมูลฝอยของชุมชนไทลื้อ รวมทั้งร่วมกันแก้ปัญหาชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งจะได้รูปแบบการแก้ปัญหาขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับชุมชนของตนเอง โดยมุ่งเน้นไปที่ประชาชนในชุมชนไทลื้อ เพื่อให้ชุมชนและประชาชนในชุมชนไทลื้อเกิดจิตสำนึกในการแก้ปัญหาขยะมูลฝอย และสามารถที่จะจัดการกับปัญหาขยะมูลฝอยในพื้นที่ได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยมีประชาชนในชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินการ เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนไทลื้ออย่างยั่งยืนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

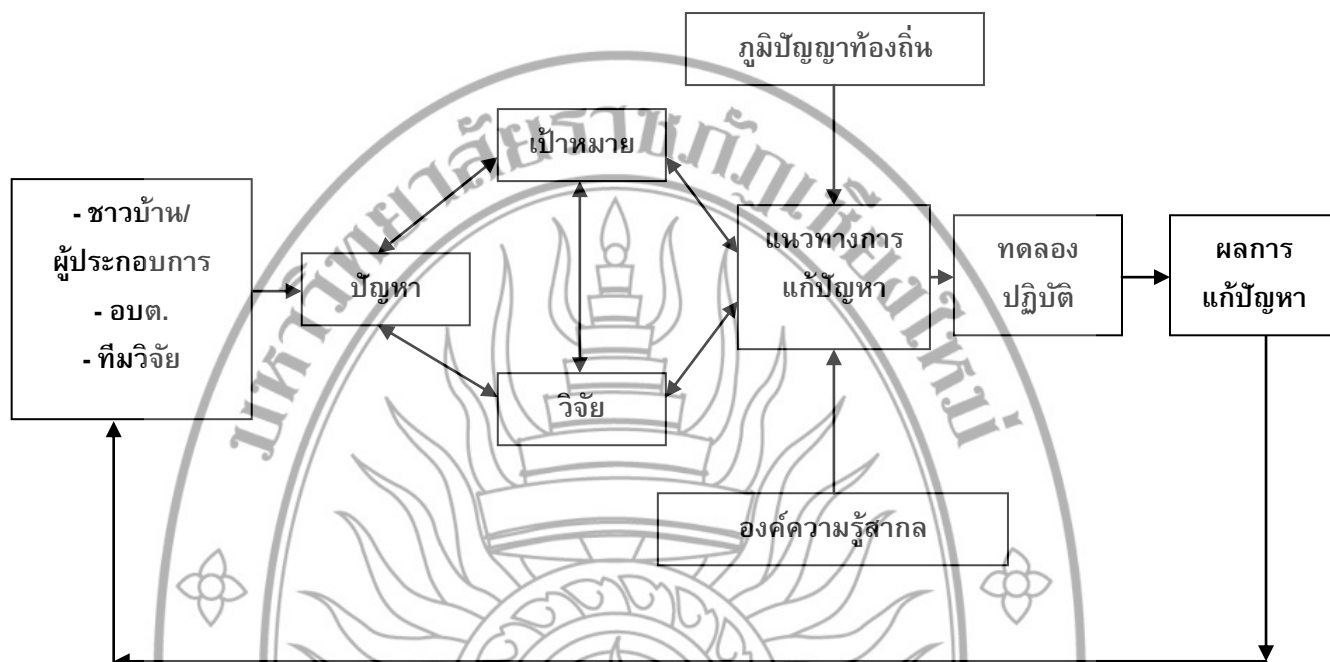
1.2.1 เพื่อสร้างความตระหนักและความรู้เกี่ยวกับปัญหาขยะมูลฝอยให้แก่ประชาชนในชุมชนไทลื้อ

1.2.2 เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับชุมชนไทลื้อ

1.3 กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัย โครงการชุมชนรักษาสีงแวดลอม กรณีศึกษาเรื่อง ขยะมูลฝอยของชุมชนไทลื้อ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจะใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการหาเจ้าภาพ และภาคีมาร่วมรับผิดชอบปัญหา และแก้ปัญหาร่วมกันอย่างเป็นระบบโดยใช้กระบวนการมี

ส่วนร่วมเข้ามาใช้แก้ปัญหาของชุมชนที่เกิดขึ้น โดยเริ่มต้นตั้งแต่เข้ามามีส่วนร่วม ในการแก้ปัญหา วางแผนการแก้ปัญหาร่วมกัน ดำเนินกิจกรรมการแก้ปัญหาร่วมกัน และมีส่วนร่วมในการรับ ผลประโยชน์จากการแก้ปัญหา ซึ่งจะนำไปสู่ความยั่งยืนของการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน ได้ โดยอาศัยกรอบแนวคิดดังแผนภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัย โครงการชุมชนรักษาสีงแวดลอม กรณีศึกษาเรื่อง ขยะมูลฝอยของชุมชนไทลื้อ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ในครั้งนี้ เพื่อให้งานวิจัยมีเป้าหมายและกรอบของการทำวิจัยที่ ชัดเจน คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ซึ่งจะประกอบด้วย ขอบเขตทางด้านเนื้อหา ขอบเขตทางด้านประชากร ขอบเขตทางด้านเวลา และขอบเขตด้านพื้นที่ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหาเนื้อหาในรายงาน ประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ การสำรวจปริมาณขยะมูลฝอย การสร้างความตระหนักถึงปัญหาขยะมูลฝอย ความรู้ความเข้าใจใน การคัดแยก และใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย รูปแบบกิจกรรมที่ใช้ในการจัดการปัญหาขยะมูลฝอย ในพื้นที่ชุมชนไทลื้อ รวมทั้งการติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน

1.4.2 ขอบเขตด้านประชากร ประชากรในพื้นที่ที่ทำการศึกษาทั้งหมด ในชุมชนไทลื้อ บ้านเมืองหลวงใต้ ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งสิ้น 189 ครอบครัว

1.4.3 ขอบเขตด้านเวลาของการวิจัย การวิจัยครั้งนี้มีระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ทั้งสิ้นเป็นระยะเวลา 1 ปี ตั้งแต่ เดือน มิถุนายน 2550 ถึงเดือน พฤษภาคม 2551

1.4.4 ขอบเขตทางด้านพื้นที่ พื้นที่ทำการศึกษา คือ ชุมชนไทลื้อ บ้านเมืองหลวงใต้ ตำบล เชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.5.1 เกิดเป็นองค์ความรู้ในการวิจัย และพัฒนาการแก้ปัญหาขยะมูลฝอยต่อไปในอนาคตได้เนื่องจากเป็นการศึกษาทั้งข้อมูลพื้นฐาน และการนำมาประยุกต์ใช้

1.5.2 เป็นการบริการความรู้แก่ประชาชน เมื่อได้แนวทางที่เหมาะสม และประชาชนเกิดการเรียนรู้ และเกิดจิตสำนึกถึงปัญหาในชุมชนของตนเอง และอยากเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาซึ่งจะทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมทั้งการปลูกจิตสำนึกให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และช่วยลดปัญหาจากขยะมูลฝอยในชุมชนไทลื้อ

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.6.1 ชุมชนไทลื้อ หมายถึง ชุมชนไทลื้อบ้านเมืองหลวงใต้ ตำบลเซ่งต๋อย อำเภอต๋อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

1.6.2 ขยะมูลฝอย หมายถึง ขยะที่เกิดจากการประกอบกิจกรรมของประชาชนในชุมชนไทลื้อ บ้านเมืองหลวงใต้ อำเภอต๋อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่